

Consecințele demografice ale migrației internaționale a maramureșenilor în perioada 1990-2012

Petru Daniel Măran,
*Universitatea @Babeș-Bolyai”,
Facultatea de Geografie din Cluj-Napoca,
e-mail: petremaran@gmail.com*

1. Introducere

Lucrarea prezintă aspecte privind impactul emigrației internaționale asupra sistemului demografic maramureșean. Privită din perspectiva ultimelor 20 de ani emigrația maramureșeană este un important indicator privind situația economică, socială și demografică a Județului Maramureș.

Ipoteza de la care s-a plecat este aceea că migrația internațională din Județul Maramureș este rezultatul unui complex de factori, dinamici, de atracție și respingere, care sunt direct corelați cu sistemul demografic maramureșean și cu dezvoltarea regiunii. Emigrația internațională din ultimele două decenii a fost marcată de o serie de noi aspecte precum: globalizarea economiei mondiale și dezvoltarea tehnologiilor din transport și telecomunicații.

Studiul de față are ca obiectiv prezentarea dinamicii sistemului demografic maramureșean în contextul în care emigrația internațională afectează o pondere însemnată a populației Județului Maramureș.

2. Teorie și metodologie

Migrațiile sunt definite ca un proces care presupune schimbarea rezidenței cu caracter permanent sau semipermanent al unui individ sau a unui grup de persoane (Johnston, R. J., Gregory, Derek, Smith, David M., 2000, p. 368). Factorii economici, sociali, demografici, politici, naturali etc. care acționează atât în spațiul receptor cât și în cel emițător devin pentru migranți factori de atracție sau respingere, încurajând sau reducând tendințele migratorii.

Trebuie făcută distincție între deplasările obișnuite ale populației care nu implică schimbări ale rezidenței sau activității persoanei și mișcările migratorii care implică din contră modificări de durată a rezidenței și activității celor implicați.

Criteriile după care se structurează migrațiile sunt multiple putând fi enumerate cele legate de distanță (mare/mică), timpul de desfășurare (temporală/permanentă), tipul deciziei (voluntară/forțată), numărul de persoane implicate (individuală/masivă), organizarea socială a migranților

(familie/clan/individ), cauzele migrației (economice/sociale), scara la care se desfășoară (intraregională -interregională, națională - internațională).

Limitele politico-administrative traversate de migrații permit clasificarea migrațiilor în interne, când nu este trecută frontiera statului respectiv și internaționale când are loc o trecere a unei frontiere de stat.

Migrațiile internaționale implică, din partea unui cetățean al unui stat, o trecere a frontierei statului de origine și stabilirea pentru o perioadă de timp variabilă într-un alt stat.

Deși nu există o teorie completă asupra migrațiilor, cercetătorii din sânul științelor socio-umane au încercat elaborarea unor teorii și modele care să permită explicarea principiilor acestui fenomen complex. Încă din secolul XIX studiul migrațiilor s-a axat pe două direcții principale și anume cauzele migrațiilor și adaptarea imigranților în societățile de primire. În anul 1888 E. G. Ravenstain propune legile migrației ca o relație dintre distanță și volumul mișcărilor migratorii. În aceeași direcție au urmat o serie de lucrări care au studiat fluxurile migratorii, și factorii de atracție și respingere care încurajează migrația (Erdeli, G., Dumitrache, L., 2004, p. 116). Dintre teoriile mai recente (Massey, D. S. et all, 1993, p. 431) se remarcă teoria rețelelor migratorii care este aprofundată de sociologii americani între care se remarcă Douglas Massey la finele sec. XX. Studiile postmoderniste asupra migrațiilor abordează tot mai mult constituirea comunităților transnaționale și implicit crearea spațiilor transnaționale străine de dinamica naționale (Nedelcu Mihaela, 2008, p. 43). În România problematica migrațiilor internaționale de după 1990 a fost tratată cu succes mai ales de către sociologi, remarcându-se colectivul de cercetători de la Facultatea de Sociologie a Universității din București, coordonat de profesorul Dumitru Sandu. Analiza din punct de vedere spațial a fenomenului migratoriu impune o restructurare și o perfecționare a metodelor de lucru specifice geografiei populației, chiar transferul și adaptarea unor metode utilizate în alte științe, pentru a surprinde și modela procesele care afectează teritoriul și populația în conjunctura actuală a globalizării economiei mondiale în care are loc o amplificare a migrațiilor internaționale.

Metodologia utilizată la realizarea studiului de față este cea specifică geografiei populației și statisticii, accentul fiind pus pe analizele de tip cantitativ. Analiza datelor s-a făcut utilizând metodologia GIS, devenită deja clasică în geografie în ultimul deceniu. Pentru realizarea modelelor cartografice s-a utilizat programul ArcGIS Desktop 10.2 care facilitează analiza, prelucrarea și reprezentarea datelor spațiale și alfanumerice (Imbroane Al. 2012; Mitchel A., 2009).

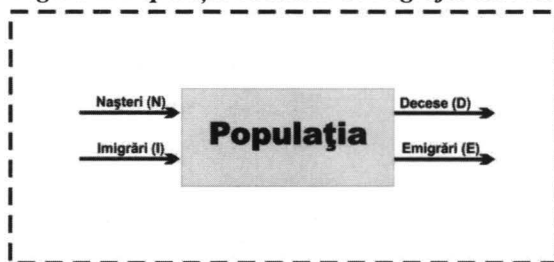
Datele utilizate în această lucrare au fost cele publicate de Institutul Național de Statistică, acestea fiind în cea mai mare parte rezultate ale recensământului populației din anul 2011. Datele spațiale utilizate sunt date oficiale fiind produse în cadrul proiectului de constituire a infrastructurii de

date spațiale a țării noastre și au fost descărcate de pe geoportalul INSPIRE al României.

3. Rezultate și discuții

Dinamica populației maramureșene, ca de altfel dinamica oricărui sistem demografic deschis, depinde de numărul nașterilor și al deceselor pe de o parte și de numărul imigranților și al emigranților pe de altă parte. Nașterile și imigrările sunt intrări, iar decesele și emigrările reprezintă ieșirile din sistem.

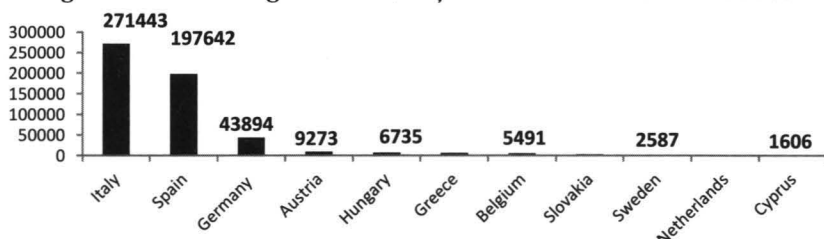
Figura 1. Populația ca sistem demografic deschis

Sursa: V. Trebici (1979)

Este un lucru obișnuit ca populația unei regiuni, țări să realizeze deplasări atât în interiorul propriului areal geografic cât și în afara acestui areal. Unul din principalele motive ale acestor deplasări este de ordin economic, pentru muncă. Perioada de după al doilea război mondial a fost una în care migrația internațională a românilor a fost restricționată de politica statului român astfel încât putem considera că sistemul demografic a fost unul închis. Abia după 1990 constituția a permis cetățenilor români să-și păstreze pașaportul asupra lor și să călătorească astfel mai facil în străinătate. După această dată populația României poate fi considerată un sistem demografic deschis, migrația internațională începând să joace un rol tot mai accentuat în ceea ce privește evoluția numărului populației din țara noastră.

Figura 2. Fluxuri migratorii internaționale din România în anul 2007

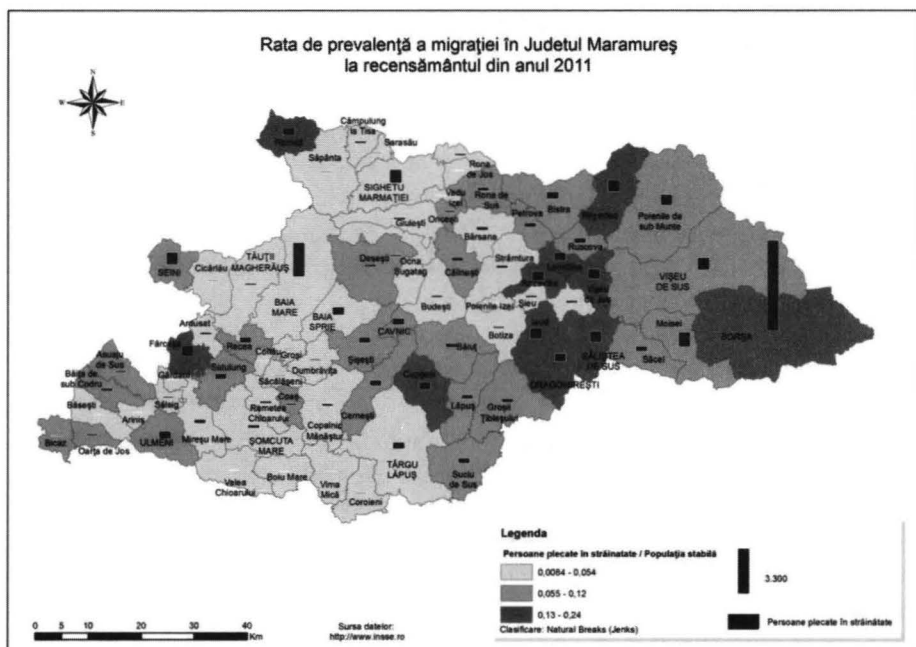

Sursa datelor:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

Populația din Județul Maramureș participă la migrația internațională prin fluxuri migratorii importante din punct de vedere cantitativ. Destinațiile acestor fluxuri evoluează treptat dinspre Ungaria și Germania (unde emigraseră în primii ani după 1990 etnicii maghiari și germani) spre țările mediteraneene: Italia, Spania, Portugalia, în prima decadă a secolului XXI.

Figura 3. Rata de prevalență a migrației în Județul Maramureș la recensământul din anul 2011

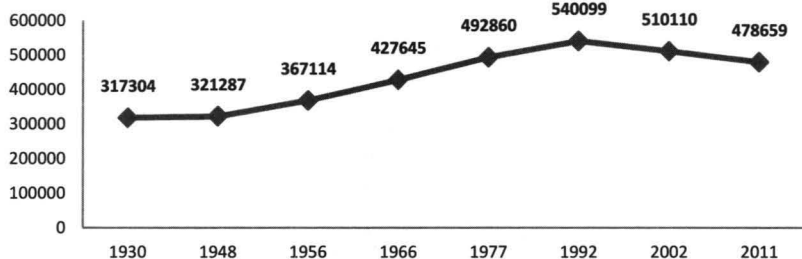
Sursa datelor: <http://www.insse.ro>

Cele mai mari rate de prevalență a migrației (raportul dintre numărul persoanelor plecate în străinătate și populația stabilă) se înregistrează în partea de est de județului, iar în ceea ce privește numărul persoanelor plecate în străinătate se detașează Orașul Borșa.

În ceea ce privește structura etnică se poate observa faptul că unitățile administrativ teritoriale locuite de etnicii ucraineni înregistrează un procent ridicat de persoane plecate în străinătate raportat la numărul populației.

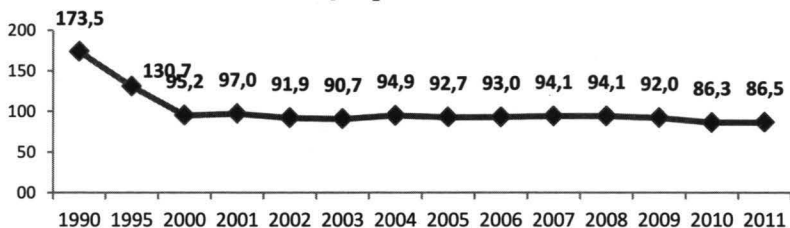
Consecințele emigrației sunt evidente pentru evoluția numărului total al populației Județului Maramureș precum poate fi observat din figura 4. Scăderea accentuată după 1990 a numărului este de asemenea însoțită de o îmbătrânire a populației și de reducerea numărului de angajați, acest fapt datorându-se într-o mare măsură și restructurării industriei din Județul Maramureș (figurile 5 și 6).

Figura 4. Evoluția populației Județului Maramureș în perioada 1930-2011

Sursa Datelor: Direcția Județeană de Statistică Maramureș,
<http://www.maramures.insse.ro>

Figura 5. Evoluția numărului de angajați în mii de persoane din Județul Maramureș în perioada 1990-2011

Sursa Datelor: Direcția Județeană de Statistică Maramureș,
<http://www.maramures.insse.ro>

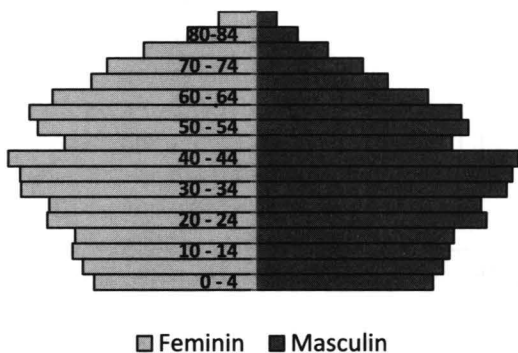
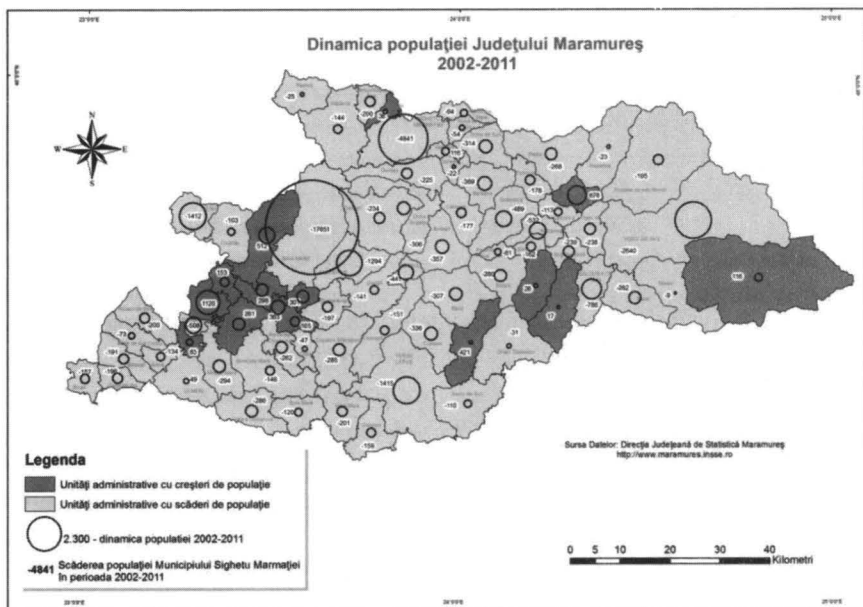

Figura 6. Județul Maramureș - piramida vârstelor la recensământul din anul 2011

Sursa datelor: <http://www.insse.ro>

Figura 7. Dinamica populației Județului Maramureș din perioada 2002 - 2011

*Sursa Datelor: Direcția Județeană de Statistică Maramureș,
<http://www.maramures.insse.ro>*

În perioada 1992-2011 populația județului Maramureș scade cu 61440 persoane, iar în perioada 2002-2011 populația scade cu 31451 persoane. Această scădere accentuată se datorează atât evoluției ratelor natalității și mortalității, dar mai ales migrației interne și internaționale. Precum poate fi observat în figura 7 reducerea numărului populației este mai accentuată în municipiile: Baia Mare și Sighetu Marmatei, precum și în orașele Vișeu de Sus, Seini și Târgu Lăpuș.

Deși în unele unități administrative s-au notificat la recensământul din anul 2011 un număr mare de persoane plecate în străinătate totuși există între aceste localități și cazuri în care s-au înregistrat totodată și creșteri de populație. Acest lucru se datorează înregistrării persoanelor plecate în străinătate la categoria "temporar absente" și nu la categoria "plecate pentru o perioadă îndelungată", astfel plecările în străinătate nu au avut drept consecință reducerea numărului populației stabile. Un astfel de exemplu este Orașul Borșa unde 24 % din populație este plecată în străinătate, dar emigranții figurează la populația stabilă, astfel localitatea înregistrează

creșteri de populație la recensământul din anul 2011 față de recensământul din anul 2002. Astfel de situații pun în discuție modul de organizare, desfășurare și publicare a rezultatelor recensământului din 2011. Fără astfel de distorsionări ale datelor statistice cu siguranță scăderea populației Județului Maramureș ar fi fost și mai accentuată. Mai trebuie specificat faptul că recensământul din luna octombrie 2011 a fost efectuat în plină criză economică mondială, ceea ce a presupus pe de altă parte rate mari ale remigrației mai ales dinspre țările mediteraneene Italia, Spania, Portugalia unde se înregistraseră în anii precedenți cifre istorice la care s-a ridicat rata somajului.

Concluzii

La nivel național, dar și la nivelul Județului Maramureș s-a înregistrat după 1990 o creștere a migrațiilor internaționale care au ajuns la un nivel fără precedent în contextul liberei circulații a persoanelor și aderării României la Uniunea Europeană în anul 2007.

În Județul Maramureș pot fi enumerate câteva dintre consecințele demografice ale emigrației internaționale a populației precum: scăderea populației, reducerea accentuată a populației active, scăderea numărului de angajați, îmbătrânirea populației, schimbarea structurii pe sexe a populației, scăderea natalității prin adoptarea unor modele nataliste proprii statelor vest-europene etc.

La nivel local se poate constata că în partea de est a Județului Maramureș se înregistrează cele mai mari procente ale populației plecate în străinătate, raportat la numărul de locuitori. Se remarcă Orașul Borșa unde 24 % din populație este plecată în străinătate.

În perioada dintre recensămintele din anii 2002 și 2011 populația a scăzut în Județul Maramureș cu 31 451 persoane, cea mai mare scădere s-a produs în mediul urban mai ales în orașele: Baia Mare, Sighetu Marmației, Vișeu de Jos, Târgu Lăpuș și Seini.

Bibliografie

- Erdeli, G., Dumitrache, L. (2004), *Geografia populației*, Edit. Corint, București
- Imbroane, Al.. (2012), *Sisteme Informatică geografice Volumul I Structuri de date*, Presa Universitară Clujeană, Cluj Napoca
- Johnston, R. J., Gregory, Derek, Smith, David M. (2000), *Diccionario Akal de Geografía Humana*, Edit. Akal, Madrid
- Massey, D. S., Arango, J., Graeme, H., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, E. J. (1993, September). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and Development Review*, pg. 431-466

- Mitchel A. (2009), *The ESRI Guide to GIS Analysis Volume 2: Spatial Measurements & Statistics*, ESRI Press, Redlands California, USA
- Nedelcu Mihaela (2008), *Néo-cosmopolitismes, modèles migratoires et actions transnationales à l'ère du numérique : les migrants roumains hautement qualifiés*, Teza de doctorat, Université de Neuchâtel
- Trebici, V., (1979), *Demografia*, Editura Științifică și Enciclopedică, București